РІК ЗАЛОЖЕННЯ 1893.
"СВОБОДА"
"LIBERTY"
виходить три рази на тиждень
вівторок, четвер і суботу,
видає
„УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ"
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
Всі листи, моні-ордери і чеки треба висилати на адресу „SVOBODA".

СВОБОДА

ESTABLISHED 1893.
"SVOBODA"
("LIBERTY")
the Ukrainian Newspaper
published three times a week
Tuesday, Thursday and Saturday,
by Ukrainian National Association
at 83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.

Урядовий орган Українського Народного Союза — "SVOBODA" — Official organ of Ukrainian National Association.

РІК XXV. ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ., вторoк 1-го мая 1917. Ч. 50. VOL. XXV. JERSEY CITY, N. J., Tuesday, May 1, 1917. No. 50.

ПРИМУСОВА СЛУЖБА ВІЙСКОВА УХВАЛЕНА.

Сенат домагаєть ся побору мущин від 21 до 27 літ, палата послів від 21 до 40.

Французький ґенерал Жофр радить, щоби американських рекрутів вправляти у Франції.

ПІДВОДНІ ЛОДКИ РІШАТЬ ПРО ПОБІДУ АБО ПРОГРАНУ У ТЕПЕРІШНІЙ ВІЙНІ.

КОНҐРЕС ПРИЙМИВ ЗАКОН ПРО ПРИМУСОВУ СЛУЖБУ.

ВАШИНҐТОН, 28. цьвітня. — **Нині перед північчю в палаті послів ухвалено закон про примусову службу військову 397 голосами проти 24.**

Нині о півночи сенат ухвалив 81 голосами проти 8 закон про примусову службу.

СЕНАТ ДОМАГАЄТЬ СЯ ПОБОРУ МУЩИН У ВІЦІ ВІД 21 ДО 27, ПАЛАТА ПОСЛІВ ВІД 21 ДО 40.

ВАШИНҐТОН, 28. цьвітня. — **Після закона про примусову службу, який зістав принятий в сенаті, до військової служби були би обовязані мущини у віці від 21 до 27 літ.**

Натомісць в палаті послів принято яко границю віку роки від 21 до 40 літ.

Надіють ся, що в протягу слідуючого тижня всі ріжниці, які заходять щодо сього закона, будуть вирівнані так, що вже з кінцем тижня президент буде міг закон підписати.

Побір рекрутів на підставі примусової військової служби.

ВАШИНҐТОН, 27. цьвітня. — Воєнний департамент виготовив вже в подробицях плян переведеня побору рекрутів.

Після предложеня воєнних властий буде поставлена в протягу двох літ 2 міліонова армія.

В десять днів по підписаню закона про примусову військову службу в кождій місцевости буде урядувати окрема комісія для реґістрованя рекрутів. Помічними при реґістрованю будуть шерифи і повітові урядники (кавнті клеркс) при співучасти урядників почтових і инших урядників державних.

В назначенім дни кождий горожанин, який підпадає під постанови воєнного закона, буде обовязаний зголосити ся до реґістрованя, в противнім случаю грозить йому тяжка кара.

Перші 500.000 будуть призначені через льосоване. Військові вправи для перших 500.000 розпічнуть ся в місяци серпни або вересни сього року. Слідуючі 500.000 будуть покликані до війска о 6 місяців пізнійше, дальші 500.000 знова о 6 місяців пізнійше і т. д.

Військові вправи будуть відбувати ся у 18 окремих таборах. До вправ будуть призначені підофіцири, вибрані зпоміж жовнірів чинної армії і міліції.

ҐЕН. ЖОФР РАДИТЬ, ЩОБИ АМЕРИКАНСЬКИХ РЕКРУТІВ СЕЙЧАС ВИСИЛАТИ ДО ФРАНЦІЇ.

ВАШИНҐТОН, 29. цьвітня. — Ґенерал Жофр, бувший головний командант французьких війск, який прибув недавно яко член французької делеґації до Злучених Держав, **поставив домаганє, щоби американська армія як найскорше була вислана на поле битви до Франції.**

Ґен. Жофр радить, щоби американських рекрутів висилати сейчас до Франції і там недалеко боєвої лінії вправляти їх у воєннім ремеслі.

Після гадки ґен. Жофра скоре висланє американської армії до Франції мало би величезний моральний вплив на всіх аліянтів.

В РОСІЇ.

РОСІЯ БАЖАЄ МИРА БЕЗ ЗДОБУТКІВ І БЕЗ ВІДШКОДОВАНЯ.

ПЕТРОҐРАД, 28. цьвітня. — Міністер справедливости, Керенський, зложив отсю заяву:

„Росія бажає мира на підставі услівий, поданих президентом Вілсоном. Революція і виступлене Злучених Держав до війни змінили дещо цілі, за котрі ми боремо ся. Бажаємо приверненя мира без здобутя чужих земель і без воєнного відшкодованя та ми є готові відбути з нашими союзниками конференцію, щоби нарадити ся, в який спосіб се дало би ся осягнути".

СТАНОВИЩЕ РОСІЇ ВСЕ ЩЕ НЕ ВИЯСНЕНЕ.

ВАШИНҐТОН, 29. цьвітня. — **Становище Росії справляє тутешному правительству і правительствам аліянтів значні трудности. Навіть ріжні успокоюючі запевненя зі сторони російського провізоричного правительства не змогли цілковито усунути підозріня, що Росія може покинути аліянтів і заключити окремий мир. Се було би дуже тяжким ударом для аліянтів.**

Хоч делеґати, які відбувають тепер наради в Злучених Державах, представили точний образ теперішних відносин в Росії, помимо того богато справ позістає неясних. І так між иншим годі ствердити, як властиво сильний є рух за миром серед російського народа. Ся обставина, що російські провідники і провізоричне правительство не змогли дотепер створити якоїсь трівкої підстави, становить велику небезпеку, бо з того можна вносити, що бажанє мира за всяку ціну стаєть ся щораз загальнійше.

В останних днях є майже цілковитий брак вістий з Росії, що дає причину до ріжних підозрінь.

В тутешнім заграничнім департаменті панує переконанє, що коли би дійсно й прийшло до окремого мира, то Росія заключила би його з Австро-Угорщиною, а не з Німеччиною. Заключенє окремого мира між Росією і Австро-Угорщиною вважають навіть за річ дуже правдоподібну. Притім також надіють ся, що Австро-Угорщина відступить від союза з Німеччиною.

Повна свобода для всіх народів.

ПЕТРОҐРАД, 27. цьвітня. — **„Соціялістична партія мира", яка не зовсім годить ся з проґрамою Леніна, домагаєть ся також скорого покінченя війни.**

Одна з новооснованих часописий, „Робітнича Часопись", пише отсе:

„Капіталістичні часописи кождого дня повторюють одно і тесаме, іменно, що мир без здобутя земель означує окремий мир та що противники окремого мира будуть вести війну до побідного закінченя, доки не знищать німецького мілітаризму й імперіялізму. Се є ошибка. Ми не хочемо окремого мира, бо тоді Бельґія, Сербія і Франція були би жертвами такого мира".

Часопись ставить яко головні услівя мира: приверненє давної карти Европи і признанє всім народам, без вимки, повну свободу.

Відносини в російській армії поліпшені.

ПЕТРОҐРАД, 28. червня. — Міністер судівництва, Керенський, заперечив вісти, немов би в російській армії і промислі панував цілковитий розлад.

Міністер запевнив, що не лише відносини в армії поліпшили ся, але також у фабриках продукуєть ся більше амуніції ніж се було в часах перед революцією.

„По найбільшій части браки, яких причину тепер приписують новому правительству, походять ще з часів давного режіму — заявив міністер Керенський.

„Говорить ся про величезне число дезертирів з боєвого фронту так, як би дезертированє в Росії було новим і нечуваним злочином. Перед вибухом революції кождого року дезертирувало около міліон салдатів.

„Порівнайте його з теперішними подіями! Сейчас по вибуху революції значне число жовнірів покинуло свої становища і пішло домів, але тепер утеча з війска вже устала і богато колишних втікачів просить, щоби їм позволити повернути назад на боєву лінію і боронити державу перед нападом ворога".

23 російських ґенералів усунено.

ПЕТРОҐРАД, 27. цьвітня. — **З приводу перегляду війск на полудневo-західнім фронті (Волинь, Галичина, Буковина, Румунія), який відбув міністер війни, Ґучков, усунено 23 ґенералів, між тими кількох командантів дивізій.**

На всіх фронтах усунено разом 114 штабових офіцирів, які займали визначні становища в головних кватирах армій.

Робітників з фабрик амуніції, яких за часів давного правлїня вислано на боєву лінію за кару за участь в страйках, відкликано назад з війска.

20 сторонників Леніна арештовано.

ПЕТРОҐРАД, 26. цьвітня. — **Вчера вечером прийшло до заворушеня на зборах, уладжених прихильниками Леніна. На приказ властий арештовано 20 осіб. Самого Леніна полишено на волі.**

Ленін, який недавно повернув зі Швайцарії через Німеччину до Петроґраду, стоїть на чолї крайного крила соціялістів, які ведуть усильну аґітацію за миром. Ленін замешкав в палаті, в якій свого часу перебувала Кшесінска, одна з найбільше улюблених танцюристок бувшого царя Николая, і що дня виголошує з бальконy палати промови проти веденя дальшої війни. Провізоричне правительство терпить його чинність зі страху, щоби не зробити з нього мученика.

В групі Леніна є згромаджені тепер всі крайнійші елементи, які є за скорим покінченєм війни.

Остра критика роботи Леніна.

ПЕТРОҐРАД, 27. цьвітня. — **„Русская Воля" критикує в острий спосіб шкідливу діяльність Леніна, виказуючи, що його не хочуть узнати навіть анархісти.**

Леніна обжаловують, що він спричинив роздвоєнє між соціялістами. Палата, говорить часопись, яка була недавно місцем скандалів танцюристки, стала нині місцем скандалів політичних, в якім Ленін виводить свій анархістичний танець.

Мировий відпоручник в дорозі до Росії.

ҐОТЕНБУРҐ (Швеція), 28. цьвітня. — З Копенгаґен доносять з достовірного жерела, що **редактор данської часописи „Соціяль-демократен", Борґерґ, находить ся в дорозі до Росії з мировими предложенями Німеччини.**

Мирові услівя зістали **уложені** більшостию німецької соціял-демократичної партії по конференції її провідника Шайдемана з канцлером Бетман-Гольвеґом.

Борґерґ, як доносять, одержав доперва по 14 днях безуспішних зусиль позволенє на переїзд через російську границю.

НА МОРИ:

ПІДВОДНІ ЛОДКИ СТАНОВЛЯТЬ НАЙБІЛЬШУ НЕБЕЗПЕКУ.

ВАШИНҐТОН, 27. цьвітня. — Сенатор МкКомбер предложив підчас дебати над військовим білем яко доповненє до сього законопроєкту утворенє „власти для нищеня підводних лодок". У своїй промові подав сенатор всі важнійші причини великої небезпеки, яка грозить зі сторони підводних лодок.

„Ся війна буде виграна або програна підводними лодками — говорив сенатор МкКомбер. — **Коли би нам вдало ся взяти верх над підводними лодками, ми могли би виграти сю війну, не висилаючи ані одного жовніра до Европи. Колиж підводні лодки візьмуть верх, ми не зможемо виграти війни, хоч би ми поставили під оруже 10 міліонів найліпше вправлених і зоружених жовнірів.**

„Скорше ніж перед упливом одного року ми не можемо вправити і вислати до Европи 500.000 армію. Коли в тім часі фльота німецьких підводних лодок щодо числа і щодо успіху зросте, як се мало місце в останних кількох місяцях, тоді ми не будемо всилї навіть пів міліона жовнірів перевести до Европи.

„Німецький звіт виказує, що в лютім, першім місяци бльокади, затоплено 292 корбалів на 781.600 тон. Вісти з ріжних жерел признають, що втрати в місяци марті і цьвітни перевисшили значно втрати з місяця лютого.

„Зі сторони Німеччини не була се пуста перехвалка, коли вона заявила, що в протягу 10 місяців буде могла диктувати услівя мира, коли би їй пощастило ся в кождім місяци затопити около 1 міліон тон.

„Вправдї в місяци лютім Німеччина не осягнула міліона, лише три четверті міліона. Але я думаю, що успіхи Німеччини від того часу значно і постійно зросли. Коли не дасть ся запобігти сїй небезпеці, то діяльність підводних лодок осягне свою ціль".

ЗА ДВА МІСЯЦІ ВТРАТИЛИ НІМЦІ 6 ПІДВОДНИХ ЛОДОК.

АМСТЕРДАМ, 28. цьвітня. — Міністер німецької маринарки, адмірал Капеле, заявив на засїданю військової комісії, **що за перші два місяці безглядної акції підводних лодок на мори втрачено всего 6 лодок.**

Відтак подав адмірал точний звіт про число підводних лодок, які находять ся на морі. Також представив точні дати щодо будови дальших підводних лодок. Він запевнив, що Німеччина має подостатком будівельних матеріялів та що будова підводних лодок відбуваєть ся як в день так в ночи.

Адмірал Капеле висказав переконанє, що підводні лодки здійснять надії, які на них покладано, а іменно зломлять силу Англії на мори.

1,600.000 ТОН ЗАТОПЛЕНО ЗА ДВА МІСЯЦІ.

АМСТЕРДАМ, 29. цьвітня. — **Німецький секретар для внутрішних справ, Гельферіх, заявив на засїданю парляментарної комісії, що в протягу двох перших місяців затоплено 1,600.000 тон.**

Після звіту секретаря сама Анґлія втратила за перші два місяці около 1.000.000 тон.

ВІЙНА У ФРАНЦІЇ:

Французи полонили за 2 тижні 20,000 Німців.

ПАРИЖ, 28. цьвітня. — **Урядовий звіт доносить, що від 16. цьвітня, то є від початку наступу, французькі війска полонили 20.780 Німців. Воєнна добича складаєть ся з 175 гармат, 412 машинових крісів і 119 метавок.**

Канадійці втратили поверх 10.000 людий.

ОТАВА (Канада), 27. цьвітня. — **Остання ліста втрат виказує 400 імен канадійських жовнірів. Разом з попередними втратами канадійські полки втратили від дня 9. цьвітня 10.064 людий.**

Анґлійці втратили від 1. січня 840 летунів.

ЛОНДОН, 27. цьвітня. — **Посол Джансон Гікс виголосив вчера в палаті послів промову, в якій остро критикував військові власти за ріжні браки в летництві.**

Він виказав на підставі урядових ліст втрат, що Анґлія втратила у Франції і Бельґії: в січни 56, в лютім 119, в марті 152 і в цьвітни 319 летунів. Крім того втратила вона 121 летунів, приділених до маринарки, а 73 летунів підчас науки. **Разом 840 летунів.**

Головну причину так великого числа випадків приписує критик лихій будові анґлійських літаків.

Ґен. Петен має зістати головним командантом французьких війск.

ПАРИЖ, 29. цьвітня. — **Ґен. Петен, головний командант французької армії під Верденом підчас наступу Німців в 1916 р., має бути іменований головним шефом всіх французьких війск.**

Такий плян повзято нині пополудни на засїданю воєнної комісії, на якій був присутний також президент Поанкаре. По довгій дискусії ухвалено привернути назад уряд головного команданта і покликати на сей уряд ґен. Петена.

Ґен. Петен не дав доси ще жадної рішаючої відповіди.

По уступленю ґен. Жофра найвисша військова власть у Франції була розділена).

Французькі соціялісти не вишлють делеґатів до Стокгольму.

ПАРИЖ, 28. цьвітня. — **На засїданю головної управи французької партії соціялістів ухвалено 13 голосами проти 11 не висилати делеґатів на конференцію соціялістів, яка розпічнеть ся дня 15. мая в Стокгольмі.**

Виборча і аґрарна реформа на Угорщині.

АМСТЕРДАМ, 29. цьвітня. — **Телеґрами з Будапешту доносять, що на Угорщині будуть переведені важні виборчі і аґрарні реформи.**

Цїсар Карло у своїм письмі до гр. **Тісы** заявив, що він по нараді з провідниками всіх угорських партій не бачить причини, задля якої теперішний кабінет мав би уступати. Цїсар висказав кабінетови гр. Тісы своє повне довіре.

Ґр. Шептицький ґенерал-ґубернатором Люблина.

АМСТЕРДАМ, 28. цьвітня. — **З Варшави доносять, що ґенерал Шептицький, дотеперішний командант польських леґіонів, зістав іменований на місце ґенерала Карла Кика ґенерал-ґубернатором люблинського округа.**

„SVOBODA" (LIBERTY)
the Ukrainian newspaper
Published three times a week: Tuesday, Thursday and Saturday by Ukrainian National Association at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Established 1893.

JOSEPH STETKEWICZ, editor
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ANDREW SAWKA, manager
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at the Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

SUBSCRIPTION:	ПЕРЕДПЛАТА:
In United States:	В Злучених Державах:
$2.50 per year	на рік $2.50
$1.25 per 6 months	на пів року $1.25
$1.00 per 4 months	на 4 місяці $1.00
In Jersey City and to foreign countries:	В місті Jersey City і за границю:
$3.25 per year	на рік $3.25
$1.75 per 6 months	на пів року $1.75
$1.00 per 3 months	на 3 місяці $1.00
Single copy 3 cents.	Поодиноке число 3 центи.

За кожду зміну адреси платить ся 5 центів.

Адреса: SVOBODA
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Всї моні-ордери і чеки треба виписувати на адресу „Svoboda".

При висиланю замовленя належить долучити моні-ордер або чек.

Число телефону 498 Jersey City.

За всї оголошеня поміщувані в „Свободі" редакція не відповідає. — Рукописий не звертає ся.

З біжучої хвилі.

„Український День" проминув. Що було добре, ми будемо памятати, а що було зле, годилоб ся забути. Однак тут годі промовчати один факт. Іменно Москалї, які кажуть, що є найблизше споріднені з Українцями, не оказали в той день нїякої симпатії до Українців.

В Злучених Державах є кілька московських поступових часописий: „Рускій Голос", „Новый Міръ", „Русское Слово", „Русская Жизнь" і „Голос Труда". Крім „Руского Голосу" (його редактором є п. Іван Окунцов) нїодна инша часопись не подала найменьшої згадки, що день 21. цьвітня є „Українським Днем" в Злучених Державах, і що того дня будуть збирати ся жертви на потерпівших в Европі Українців.

А прецінь вони повинні були се зробити бодай задля журналїстичного обовязку, коли вже не з симпатії до української нації, зглядно до тих нещасних сїрих мас, які буквально гинуть з голоду і холоду...

Віденська телеґрама з 26. цьвітня б. р., яка донесла про день скликаня австрійського парляменту, доносить між иншим, що парлямент займеть ся справою **„переведеня цїсарського рескрипту відносно Галичини, а рівночасно буде старати ся довести до якогонебудь зближеня Поляків і Українців".**

Є в Америцї кацапська орґанізація під назвою „Руская Народная Организація", котрої головою є піп Федоронко. Офіціяльним орґаном сеї орґанізації є тижневник „Новая Русь"; котра виходить в Ню Йорку під редакцією якогось Петра Гаталяка.

Як кацапи, згуртовані в „Русской Народной Организаціи", розуміють ся на тутешній українській політицї, можна побачити з низше наведених стрічок, поміщених у 52. ч. „Новой Руси" (з 27. цьвітня). Ось-що там пишеть ся:

Но якъ у Поляковъ есть 3 оріентаціи: польска, руссофильска и германофильска, такъ у сепаратистовъ есть тоже 3 оріентаціи: 1) австрофильска, що хоче оставити народъ въ австрійскомъ ярмѣ (Д-ръ Демидчукъ „Свобода"); 2) Оріентація „самостійной Украины" подъ покровительствомъ Австріи, котора стремитъ до злученя всѣхъ малорусскихъ земель подъ опѣкою германского племени („Украинска Рада" „Америка") и 3) оріентація Ардана, Сѣчинского и Украинск. Федерации, которая послѣ россійской революціи высказала свое желаніе, щобы Галицкая Русь — якъ они называютъ „украина" — была прилучена до настоящей россійской украины и разомъ съ нею щобъ была въ свободной русской республицѣ.

Конечно, що тая оріентація есть найвѣрнѣйшою для нашего народа и такой оріентаціи отдавна держится наша организація.

Нарешті і конґрес Злучених Держав заговорив про автономію Ірляндії. До анґлійського премієра, Ллойда Джорджа, вислано телеґраму, в якій понад 100 членів палати послів жадає, щоби премієр поробив відповідні кроки щодо самостійної Ірляндії. Імя президента палати, Ч. Кларка, поставлено на першім місци на лїстї послів, які жадають самостійної Ірляндії.

В телеґрамі говорить ся, що підписані посли дають Ллойдови Джорджови вільну руку в ірляндській справі, але висловлюють бажанє, що повинно ся сейчас сотворити независиме правительство Ірляндії.

А ДЕЖ МИ?

Від початку війни Америка заінтересувала ся дуже пильно Росією. Відси виїхало богато визначних одиниць до европейської та азійської Росії, щоби приглянути ся тамошним відносинам. Вони переїхали сю великанську державу здовж і поперек і прийшли до заключеня, що Росія — се золотий край для сьвітового бізнесу і се на будуче головна область для розвою і поширеня американської торговлї. Наслїдком сього позакладано вже окремі бізнесові компанії, котрі приготовляють ся до економічного підбитя Росії. На американьских університетах позасновувано спеціяльні наукові катедри, де студенти вже приготовляють ся на вигисканє російських природних богатств. Появили ся окремі часописи, посьвячені справам російсько-американської торговлї. Кромі сього щоденна преса й инші періодичні видавництва живо займають ся американсько-російськими взаєминами. Особливо від часу революції змагає ся різко сей рух. Свобідня Росія, по думцї американських підприємців, не лише що не буде ставити нїяких перепон у тих змаганях, але противно, по усуненю нїмецьких виробів зі своїх ринків буде навіть запрошувати до себе рухливих Американців.

Се зовсїм зрозуміле з точки інтересів американських підприємців. Сьому нема чого дивувати ся. Кождий купець старає ся позискати для себе нові ринки збуту і закупна. Инакше однак в тім випадку представляєсть ся справа з точки погляду Українця. Майже половину всього державного буджету Росії становить Україна. Иншими словами: Росія дістає майже половину свого державного доходу з українських земель. Коли американські підприємці старають ся тепер наставити свої економічні сїти на Росію, то їх пляном є обнята й Україна, бо на разї годї представити собі істнованє Росії без України. На Україні передівсїм мусить відбити ся сей сьвітовий підприємчивий рух.

Не місце тут розводити ся над сим які природні богатства криє в собі українська земля і які підприємства можуть бути очевидно проєктовані, зглядно поширені, на Україні. Про се нераз уже писали українські часописи і про се знайде цїкавий читач докладнїйші дати в українських книжках, виданих по анґлїйськи ще перед Соймом. Про се говорить обємисто також проф. др. Ст. Рудницький в книжці „Україна", яку задумала видати Українська Рада по анґлїйськи. На сїм місци ми хочемо лише звернути загальну увагу, що чужинцї будуть старати ся всїми силами дістати на свою власність українські богатства і наслїдком сього українське населенє може зійти до ролї наємників на споконвіку своїй власній землї. Галицький Борислав буде на все кричучим прикладом сього, як мілїярдові богатства України зовсїм без труду переходять з рук українського селянина в руки всесьвітних підприємців. А прецінь нїхто не може закинути українському селянинови браку любови до своєї землї. Противно: український селянин привязаний до свого господарства так, як мала дитина до своєї рідної мами. З любови до сеї землї він мандрує сьвітами: до Прус, до Данії, до Франції, до Злучених Держав, до Канади, до Бразилїї, до Арґентини, навіть до Австралії.., коби лише заробити гроша і сплатити довг, або застав. А мимо сього тойсам український селянин не оглянув ся, як його отуманили і викинули з торбами з його рідної хати, або обіцяли йому песїй процент за його кервавицю. Таке стало ся, коли чужі капіталїсти відкрили природні богатства в Бориславі і на цїлім Підкарпатю. Там неприготований і непорадний наш нарід лишив ся наємним рабом на своїй власній земли.

Тепер сьвіт відкриває істнованє України. Підприємчиві капіталїсти вже звернули тамтуди свої очи. Вони думкою вже обчисляють свої зиски. Степи України вже „запродані Жидові-Нїмоті", а тепер подібна небезпека грозить підземним та иншим скарбам України. Тут легко може повторити ся історія з галицьким Бориславом...

Коли ми вже маємо гіркий досьвід за собою, то непростимим народним гріхом було би нове недбальство. Певно, що Українцї в старім краю думали і думають, як би запобігти небезпецї. Але й Українцї в Америцї повинні про се подумати. Правда, тут нема Українців з великими капіталами, але є прецінь дрібні бізнесмени і инші одиницї з яким-таким маєтком. Вони можуть зорґанізувати чи то компанію чи кооперативу (одну або більше) з цїлию поширеня якогось підприємства на Україні. Само те, що така українська спілка може станути до конкуренції з чужими підприємствами, — се вже буде становити користь для народної справи, бо автохтонне населенє на тім зискає матеріяльно. Зовсїм не є заскоро займити ся такими думками, коли чужинцї вже укладають пляни і приготовляють ся до їх виконаня.

Побіч сього час вже звернути увагу ще на инші справи. На університетах, бізнес-каледжах, на ріжних наукових курсах по всїх більших містах Америки відбувають ся виклади про бізнесові відносини в Росії. Між Українцями в Америцї є поважне число настільки образованих одиниць, що могли би учащати на сї наукові виклади. По скінченю таких курсів Українцї будуть мати знамениті вигляди на будуче. Коли вони, доробивши ся маєтку, можуть стати або самостійними підприємцями на Україні або в спілцї з другими; колиж вони будуть без гроша, то легко будуть могли знайти для себе місце в якій анґлїйсько-американській компанії. Їх позиція буде о стільки вигідна, що вони володіти-муть українською мовою, якої знанє стане необхідним для робленя бізнесу на Україні.

Коли дехто не підготований до таких наукових викладів, то такому саме тепер уже час познакомити ся з вимогами й услівями принятя. Згадані наукові курси зачинають ся звичайно в осени, а до тої пори є ще час поробити відповідні приготованя. Думка про самообразованє і праця над собою буде далеко більшим патріотичним дїлом ніж витрачуванє часу й енерґії на ріжного рода сплетні, яких тепер повно серед американських Українців. В добрій справі повинні допомогти одні другим радою чи дїлом. Курси й виклади відбувають ся також вечерами, тому не тяжко буде для кождого охочого знайти відповідне занятє на удержанє житя, а притім посьвятити лишний вільний час на науку. Коли хто щиро перейметь ся справою служити свому народови після своїх сил, то такому не тяжко буде також обдумати спосіб для переведеня в житє патріотичної думки. А таких думок тепер сотки на часї.

ПЯТНО ГАНЬБИ ВІЧНО НА НИХ ТЯЖІТИ БУДЕ.

Приятеля або ворога найлекше спізнати в найважнїйший і в найкритичнїйшій хвилинї. Коли ти попадеш в нещастє, то приятель буде тебе ратувати, а коли потрібно помочи, то приятель буде тебе підпомагати. Противно робить ворог: ворог в нещастю буде пхати тебе ще глибше на дно пропасти, а в найважнїйшій хвилї відречеть ся тебе, ще й другим скаже, щоби тебе не ратували.

Стало ся таке й між нами. Як лише конґрес Злучених Держав ухвалив, а президент Вілсон підписав резолюцію в справі „Українського Дня", тодї перед нами показали ся і приятелї і вороги. Цїкавим є, що чужі стали перед нами яко приятелї, а свої якраз замінили ся в як найогиднїйших ворогів.

Американцї, Айриші, Литовцї, Нїмцї, Поляки оказали нам свою прихильність. Вони зрозуміли нашу наболїлу душу; зрозуміли, що нам ходить о поміч нашій винищеній вітчинї; відчули плач, горе і нужду нашої родини за морем і простягли нам свою помічну руку. Вони-ж бо почувають ся до людського обовязку. Сї народи помагали нам пресою, грішми, добрим словом. Ми будемо їм вдячні за се.

Инакше поставили ся до справи „Українського Дня" „свої вихованцї"...

Угроруський „Американскій-Русскій Вѣстникъ" заняв супроти „Українського Дня" крайно вороже становище. Він кликав до своїх читачів, аби вони анї одним центом не спомогли конаючих братів у старім краю.

Ще гірше віднесли ся до сеї справи галицькі кацапи. Їх орґан, „Правда", протягом місяця накликував своїх читачів, аби вони протестували проти „Українського Дня". І сї блудні вівцї робили се. Почали скликувати віча, посилали ся протести до Вашінґтону, до президента Вілсона; переконували міські власти, що українського народу нема і щоби вони через се заборонили в себе „Український День".

Таких брудних способів взяли ся були виродні сини. Думали, що потрафлять загирити наш труд і працю; хотїли опоґанити цїлу справу. Але даремні були їх заходи. Шкода, що так богато крови собі напсували... Зрадників, запроданців, хрунів всї копають. Копнув їх і вашінґтонський уряд. Най се буде заплатою за їх кирпню. Нехай знають, що запроданцями гидить ся кождий чесний чоловік, кождий культурний нарід.

Нехай сором окриє лиця тих, які в так важній народній справі висилали кирпнї телеґрами і доноси до Вашінґтону.

Нехай українські нащадки затямлять собі імена виродків з „Правди" й „Американского Русского Вѣстника". Нехай не буде їм місця між чесними і трудолюбивими людьми.

Суспільности українська! Сини доброго, чесного і щирого народу українського! Ви станули до праці лавою, як карна і солїдарна одиниця! Ваша праця не пійде надармо. Ви всї ті, що працювали в справі „Українського Дня", заслужили собі на призпанє і пошану великого 35-мілїонового народу українського. Ви дали доказ, що і в найкритичнїйшій хвилинї не відречете ся свого народу, але будете дальше для нього працювати — щиро, ревно і завзято. Ви дали доказ своєї синівської любови.

А на всїх тих, які шкодили нам у нашім гуманнім дїлї, пятно ганьби і зради вічно тяжіти буде.

Завіщанє Петра Великого.

У полїтичнім сьвітї часто говорить ся про завіщанє російського царя Петра Великого. Може наші читачі не мали нагоди читати сього завіщаня в цїлости, тож подаємо його тут для простої цїкавости так, як воно було надруковане в нюйорській ґазетї „Івнінґ Мейл". Ось як виглядає сей цїкавий документ:

The movement of Panslavism, of which the motto is "One law, one tongue, one faith," finds its full political and racial expression in the will of Peter the Great, a document which, whether authentic or apocryphal, furnishes highly interesting reading in view of world-events of to-day.

It is possible to place this document in parallel columns with the records of history, and the comparison furnishes remarkable results. In the "will" the founder of the Russian empire enjoins Russians to observe his instructions "as the Jews observe the law of Moses," and prophesies that they will achieve success. Here is one version of this fateful paper of state:

1. Russia must keep her men continually in training for war. She should be at peace only when it is necessary for her to recuperate financially. Thus, war must serve peace and peace war for the greater glory of Russia.

2. Every able general, every learned man among the best instructed nations of Europe that can be induced to settle in the dominions of the czar is an advantage gained.

3. We must take part in all the affairs of Europe. We must especially sow and foster discord in Germany.

4. Poland must be divided. We can let the neighboring powers have a share until we can retake what we have yielded.

5. Sweden must be subjugated; therefore we must separate Sweden from Denmark and keep up a rivalry between them.

6. The wives of Russian princes should always be chosen among the German princesses to increase our influence in Germany.

7. Commercially we must ally ourselves with England. We need English gold and want her seamen and traders to teach ours.

8. We must incessantly extend ourselves along the Baltic Sea and the Black Sea.

9. We must advance toward Constantinople and India. When we have India we can do without English gold, for the power which holds the wealth of India is the true mistress of the world. We must war continually upon both Turkey and Persia until we have compassed the downfall of both. We must try to revive the ancient commerce of the Levant and Syria with Europe and India.

10. We must promise to Austria our help in making her mistress of all Germany, and must excite the jealousies of the German princes against her.

11. We may give Austria a share of Turkey when we drive the Turks from Europe. What we give her we can retake afterward.

12. All adherents of the Greek churches in Hungary, Turkey and Poland we must support. They will be our friends in the midst of the enemies' country.

13. When Sweden, Persia, Poland and Turkey have been subjugated, when the Baltic and the Black seas are guarded by our ships, we must first offer to France, and, if she refuses, to Austria, to share the world with her. Thus using one to destroy the other, we can rust the remaining one at our ease.

14. If both refuse we must excite their jealousies until they exhaust each other by continual wars. Then Germany must be attacked with overwhelming forces. When Germany and France are overcome, the rest of Europe will immediately submit to us. Thus can and must Europe be subdued.

По українськи се завіщанє звучить так:

Панславістичний (всеславянський) рух, якого кличем є „Один закон, один язик, одна віра", має свій повний полїтичний і племінний вислів у завіщаню Петра Великого — документі, який, будь він правдивий чи підроблений, представляє вельми цїкаве письмо з огляду на нинїшні сьвітові події.

Коли сей документ поставить ся побіч історичних подій, то порівнанє видасть цїкаві вислїди. У „завіщаню" основатель російської держави велить Росіянам виповняти свої поученя так, „як Жиди виповняють закон Мойсея", і предсказує, що вони осягнуть успіх. Тут подаємо один переказ сього зловіщого державного акту:

1. Росія мусить держати своїх людий у безнастанній воєнній вправі. Вона повинна бути на мировій стопі тільки тодї, коли се потрібне до її фінансового піддвигненя. Отже війна мусить служити мирови, а мир війнї на більшу славу Росії.

2. Кождий спосібний ґенерал, кождий учений чоловік між найбільше осьвіченими народами Европи, якого вдасть ся намовити до поселеня в землях царя, є пожаданим набутком.

3. Ми мусимо брати участь у всїх справах Европи. Особливо мусимо сїяти і піддержувати незгоду в Нїмеччинї.

4. Польща мусить бути поділена. Ми можемо дозволити сусїдним державам мати частину з неї, аж доки не відберемо того, що ми їм дали.

5. Швеція мусить бути підбита; задля того ми мусимо відлучити Швецію від Данії і піддержувати суперництво між ними.

6. Жінки для російських князїв повинно ся вибирати завсїди між нїмецькими князївнами, щоби збільшити наш вплив у Нїмеччинї.

7. Торговельно ми мусимо злучити ся з Анґлією. Ми потребуємо анґлїйського золота і хочемо мати її моряків і торговців, аби вони учили наших.

8. Ми мусимо безупинно поширювати свої посілости здовж Балтійського і Чорного моря.

9. Ми мусимо поступати в сторону Царгорода й Індій. Як будемо мати Індії, можемо обійти ся без анґлїйського золота, бо держава, котра має богатства Індій, є справдїшною панею сьвіта. Ми мусимо безнастанно воювати з Туреччиною й Персією, аж доки не спричинимо упадку обох. Ми мусимо стреміти до відновленя старинної торговлї Леванту і Сирії з Европою й Індіями.

10. Ми мусимо приобіцяти Австрії свою поміч, аби вона зробила ся володітелькою цїлої Нїмеччини, і мусимо підбехтувати зависти нїмецьких князїв проти неї.

11. Ми можемо дати Австрії частину Туреччини, коли проженемо Турків з Европи. Що ми їй дамо, можемо опісля відобрати.

12. Всїх прихильників грецьких церков (православних) в Угорщинї, Туреччинї і Польщі мусимо піддержувати. Вони будуть нашими приятелями серед ворожих країв.

13. Коли Швеція, Персія, Польща і Туреччина зістануть підбиті, коли Балтійське і Чорне море сторожити-муть наші кораблї, ми мусимо запропонувати наперед Франції, а як вона відмовить ся, Австрії, щоби разом з нею запанувати над сьвітом. Так отже, уживаючи одної до знищеня другої, ми можемо оставшу знищити без натуги.

14. Коли відмовлять ся обі, то ми мусимо підбехтувати їх зависти доти, доки вони одна другу безнастанними війнами не виснажать. Нїмеччину мусить ся заатакувати переважаючими силами. Коли Нїмеччина і Франція будуть покопані, решта Европи нам негайно піддасть ся. Так Европа може і мусить бути підбита.

Богдан Заклинський.

УКРАЇНСЬКА НАЦІЯ І ЇЇ ЖИТЄ.

(Передрук заборонений).

(Дальше).

9. Різьбарство.

Давнійші хроніки згадують про велике число різьблених предметів у Славян. Цілі стіни поганських сьвятинь були покриті різьбою на деревах, а подібні описи славянських богів та инших памяток доказують виразно, що різьбарство у Славян було дуже розповсюднене. Тому і не диво, що поперед способів окрашуваня різьба займає у нашого народу найвизначнійше місце. Хоч різьблені предмети, які находимо у нашого народу, не викінчені діла — чого й годі шукати поміж людовими виробами, — то всеж таки сьвідчать вони дуже корисно про розвій артистичного чутя нашого народу. Розуміє ся, що різьбарство могло зберегти ся і розвивати ся найбільше там, де були відповідні условини до того, значить, де ремісник мав добірний матеріял, до того легку руку, богато свобідного часу, де мав ся гаразд, і де сама природа виробляла у нього змисл до письма-орнаментованя.

Традиції різьбарства на Україні дуже давні, бо різьбою украшали Українці всї свої домашні деревляні річи. Через те й різьба на іконостасах розвинула ся у нас красше ніж у Москалїв чи в Білорусинів. „Яка совість у викінченю, яка міра і гармонїя у розмірах і лїніях, який иноді мальовничий розмах в рисунку орнаментів і який смак у доборі і лученю красок". (ґр. А. Шептицький). Передівсім Гуцули славні своїми різьбами. Для піддержуваня сього домашного промислу засновано у Вижници на Буковині різьбарську школу, де вчать гуцульські різьбарі. Василь Шкрібляк і В. Девдюк. Ся школа виставляла свої вироби на великих сьвітових виставах і скрізь одержувала першу нагороду.*) І скрізь з подивом оглядають чужинці ті різьби, ті різьблені, викладані ріжнобарвними кораликами артистичні вироби, ті розкішні взори та незвичайну ніжність у виконаню. „Деревляні вироби є знамениті. Різьби на боклагах, пугарах, деревляних фляшах і т. п. можуть бути поставлені без застереженя яко взірцеві. Ми нічого красного в тій области не бачили і можемо ті предмети сьміливо покласти побіч східно-азийських виробів із сандалового дерева".**)

10. Вишивки.

З широкого поля етноґрафії і розлогої ниви нашого артистичного домашного промислу найбільше поширені і найбільше знані є народні вишивки. Вишивки, мережки і тканини дуже важні на поли артистичної народної творчости, яку нам треба конче в цілости пізнати. Адже се вікові здобутки творчости многих поколїнь. Про велике богатство народних вишивок, мережок і тканин сьвідчать деякі на причуд гарні зразки, які бачимо у музеях.***).

А я буду вишивати, а ти будеш шити,
Тебе буде в танець брати, а мене любити.
(Народна коломийка).

Не мало уваги звертають Українки на вишиванє сорочки. До вишиваня „уставок" дївчата привчають ся вже з малих літ. Треба признати, що українські дївчата справдї принадні в своїх вишиваних рукавах, особливо, коли полотно біле, куповане. Біла сорочка зі зложеними навмисне збірками (фалдами) покриває груди і плечі, а туго перепоясана крайкою, зарисовує стрійну талїю. Шия увішана богато і богатими шнурками ріжноцьвітних пацьорок або коралїв, хрестиків, дукачів. Знїд них пущені два ряди вишитої назушини. Плечики вишиті вуставками, а крім того по широких рукавах розкинені барвисті капки (писані рукави). Перед таною красавицею і сьміливий хлопець робить ся несьміливий і перестерігає своїх буйних товаришів.

Як ідете, хлопці, в танець, повмивайте
(пальці,
Та щоби ви не зваляли писані рукавці.

Вишивки виконані майже все на біленім полотнї, хоч вишивано і на шовку, та на полотнї, закрашуванім в легкий синявий або жовтавий тон. Найніжнійше виглядають білі вишивки на білім тлї. Побіч білих вишивок є барвисті: чорні, червоні, сині, жовті, сірі, оріхового тону; рідше зелені, темнофіолєтові і малинові, як у Греків і Коптів. Бувають відтїнки дуже лагідні, нпр. мережка оброблена сірими нитками. Виглядає вона при живих кольорах плахти або других вишивок, як сріблом шита.*) Дуже уміло бувають обміркувані кольори лагідні, як сірого й оріхового тону, котрі на вишивках роблять враженє старого золота і срібла.**) О цінности взорів не становить накопиченє красок, а ніжність тонів і ясність та вмілість у скомпонованю взорів. Наші вишивки і гафти — се неоспоримі сьвідоцтва нашої давної культури, невсипущої праці нашого жіноцтва та прилюдні докази естетичного змислу у нашого народу.***) У вишивках розвинув ся найкрасше наш народний стиль. Самі-ж вишивки повстали ізза того, що наш нарід має велике замилуванє до всього красного, як майже нїодин із чужих народів. Вишивають кожду частину одежі, яка тільки дасть ся прикрасити: обшивки, рубці, назухи, дуди; цілі рукави на сорочках, переміткн, жупани, сїраки, опанчі, киптарі, запаски, панчохи, рушники, хустини.†)

Вишивана сорочечка, вишивані дуди,
А хто-ж буде вишивати, як мене не буде?
(Народна коломийка).

Кожда околиця України має свої питомі взори. Найбільше замітні взори Полтавщини, Київщини та Буковини. Взори ті переходять із поколїня на поколїнє. Взори бувають або ґеометричні, чудово уложені і повязані зі собою, або рослинні, як прим. цілі рослини, галузки, листки, квіти й овочі. Форми ґеометричні, які бачимо на вишивках, яко форми абстракційні, є вицьвітом високої колись артистичної культури. Вишивки походять із дуже давних часів і стрічаємо їх подекуди у східних народів. В давнині були у нас вишивки ще в більшім поважаню ніж тепер. В лїтописи знаходимо під 1216 р. записку про вишивки — плечики (парамешики) у нашого війска. (Задержали ся ще на угорській Україні).

Мережки: Їх проста і велика краса кождому до вподоби. Тут богатство виробу не полягає на коштовности матеріялу, а на тім, що матеріял вибагливо і з великим смаком вихіснований і викінчений, та що до нього пристосований цїлий уклад взорів. Досить поглянути на мережки, шиті білими нитками на білім полотні. Невеличка ріжниця тону льняного полотна дає враженє дорогої тканини. Льняні нитки білені на тлї полотна мають полиск шовку.

На неділю або сьвята держать селяни що найкрасше вишиті сорочки.

Ой Іване, Іваночку, чи маєш сорочку?
— Ая, маю вишивану, висить на клиночку!
Та не тота мамка шила, що мя породила,
Але тота дївчинонька, що мя полюбила.
(Народна коломийка).

Альбоми вишивок: Олени Пчілки у Києві, Клюбу Русинок у Львові, Жіночої Громади у Чернівцях. Вишивки XVIII. віка. Ф. Андрусевича: буковинські і галицькі вишивки — в музею Н. Т. Ш. у Львові. На Буковині вийшов чудовий альбом вишивок в цїні 200 корон. Треба старати ся зібрати всї взори вишивок і переховати у музеях.

*) Б. З.: Різьбарська школа у Вижници. „Н. Слово", ч. 443. Львів, 1910.
**) Jandaurek, Galizien, ст. 59.
***) Д. Лукіянович: Збірка вишивок Сороковського. „Діло" 1913.

*) М. Біляшевський: Про українську орнаментику.
**) Про народні вишивки. „Ілюстрована Україна", ч. 4., 1913.
***) Завів до нашого жіноцтва — від Національного Музея у Львові.
†) Наші вишивки. Читанка для виділових шкіл. Львів 1908.

(Дальше буде).

З ЖИТЯ МИТРОПОЛИТА ШЕПТИЦЬКОГО В ЯРОСЛАВЛІ.

Петроградська „Рѣчь" (з 4. марта б. р.) пише:

Як доносить „У. Р." („Утро Россіи") в осени минувшого року вислано в Ярославль унїятського митрополита Галичини і заступника президента галицького сойму, ґр. Андрія Шептицького. Видний голова унїятської церкви до прибутя в Ярославль був замкнений в суздальськім Спасо-Евфимієвськім монастири. Побут Шептицького в монастири був заслонений глибокою тайною і коли би в державній думі не були поспитали про се, то не знати, чи хтонебудь довідав би ся був щонебудь про долю унїятського митрополита за грубими монастирськими мурами... Тепер (4. марта) митрополит проживає в цілковитій самоті в Ярославлї, на тихій, безлюдній Воздвиженській улици, в домі Говорова, де для нього найнято мешканє. В середині мешканя вічно сторожить поліція, і нікому не дозволюють приступити до Шептицького; письменні зносини з внїшним сьвітом заборонені; заборонено читати польські ґазети, лише в останнім часї почали доставляти йому російські ґазети. На розходи видасть ся йому невелика сума гроший, а що відносить ся до особистих средств, то таким Шептицький до останної хвилї не мав спромоги покористувати ся. Для сповнюваня релігійних практик построєно йому в середині каплицю, де він відправляє богослуженя після унїятського обряду. На прохід Шептицькому не вільно виходити інакше, як в супроводі осіб, які невідступно за ним стежать. Особи, які знали митрополита ще до часу його засланя в монастир, кажуть, що він вічно терпить на недостачу лікарської помочи.

Як лише привезено Шептицького в Ярославль, дозволено йому висповідати ся в тамошнім римсько-католицькім монастири. Митрополита провадили всї пять поліцийних урядників: пристав, околоточний, два городових і штатський. Сповідь відбула ся в сусїдній костельній ризници, в дверях котрої за весь час довершуваня св. тайн стояла поліція... Відбувало ся се підчас богослуженя в костелї, на очах десяток молячих ся. Многі, що бачили сю картину, ревно плакали...

ТОВАРИСТВО „НОВА УКРАЇНА" І ЙОГО ЦІЛЬ.

Ось три роки вже минуло,
Ще і половина,
Як зявилось товариство
„Нова Україна".

Ся семейка складасть ся
З звісних уроженців,
Як з російських так з австрійських
Лише Українців.

Се товариство в Ню Йорку —
Мусим памятати.
Які-ж цїли в його працї?
Я хочу сказати:

Увесь напрям товариства
Дуже красне дїло:
Щоб зеднати Українців
В одно сильне тїло.

Се не штука лиш сказати;
Треба се зробити,
Сим покажем ми народам,
Що й ми вмієм жити.

Щоб зеднати в одну силу,
Мусим працювати.
Яким робом се зробити? —
Мусимо подбати.

Для нас руських Українців
Не вистарчить допись
І через се мусим мати
Власную часопись.

Як часопись своя буде,
Скорше пійде дїло,
Лекше буде нам зеднатись
В одно сильне тїло.

Єднаймо-ж ся, брати наші,
У семю єдину,
Щоб здобути щастє, долю
Й рідну Україну.

Ню Йорк, Н. Й., 7. цьвітня 1917.

Хведір Бражник.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ.

АМЕРИКАНСЬКІ ВІСТИ.

Розпоряджене російським іміґрантам.

Російський ґенеральний консуль в Ню Йорку оголосив по часописях заяву тимчасового російського правительства, що кождий російський іміґрант, який утік перед військовою службою, буде увільнений від кари, коли поверне до Росії найдальше до 14. мая б. р.

Почтові власти сконфіскували „Голос Труда".

Цензура нюйорської почти сконфіскувала 135-те число російської тижневої часописи „Голос Труда". Протягом трох тижнів нюйорська почта сконфіскувала вже два наклади згаданої часописи.

Іміґраційні власти задержали княгиню Радзівіл.

Минувшої неділї кораблем скандинавської лінії приїхала з Европи до Ню Йорку княгиня Катерина Радзівіл, яка стоїть в тісній звязи з европейськими пануючими родинами. Іміґраційні власти, на припоручене іміґраційного комісаря нюйорської пристани, задержали її.

Княгиня Радзівіл приїхала тут давати лекції про жите і відносини на дворах пануючих. Про сї відносини вона дуже добре знає, бо мала нагоду переконати ся, будучи на дворі німецького і австрійського цісаря.

120 майнерів погибло в Колорадо.

Підчас огню в майнах у Гестінґс, Колорадо, погибло 120 майнерів.

Палата послів проти домаганя Розевелта.

В палаті послів відкинено нині 170 голосами проти 106 резолюцію, в якій було поставлене домаганє бувшого президента Розевелта, щоби під його командою вислати дивізію добровольців на воєнний терен в Европі.

Зміна телефонічної стації в Джерзи Сіти.

Нюйорська телефонічна компанія рішила змінити назву телефонічної стації в Джерзи Сіти, Н. Дж., з „Джерзи Сіти" на „Монтґомери". Зміна наступить в червни б. р.

Президент льокального відділу телефонів заявив, що зміна наступає з тої причини, щоби оминути ріжні непорозуміня, які часто заходять між публикою і робітниками при телефонах. В Джерзи Сіти є три телефонічні стації: „Вебстер", „Берґен" і „Джерзи Сіти". Деколи трафляєть ся, що хтось, хотячи приміром телефонувати до Джерзи Сіти через „Вебстер", викликує число телефону і просить получити його з „Джерзи Сіти".

Почавши від червня в Джерзи Сіти будуть три телефонічні стації: „Вебстер", „Берґен" і новоотворена „Монтґомери".

Чоловік записав асекурацію на чужу жінку.

Неллі Молґери з Ню Йорку внесла до суду просьбу о дозвіл на розвід зі своїм чоловіком. У своїй просьбі вона заявляє, що вже давно підозрівала чоловіка о невірність, але ніяких рішучих кроків не могла робити, бо не мала на се достаточних доказів. Тепер вона вже має доказ про невірність свого мужа. Вона знайшла в його кишени асекураційну полісу, записану на молоду вдову, паню Купер. Другого дня вона знова переглядала його убране, але поліси вже не знайшла. Вона почала сварити ся з чоловіком, а сей, убравшись, вийшов з дому.

Пані Молґери жила зі своїм чоловіком вже 28 літ, а тепер розводить ся.

Задержані канадійськими властями російські революціонери увільнені.

Доносять, що задержані англійсько-канадійськими властями російські революціонери вже увільнені. Незвісно лише, чи буде їм вільно їхати до Росії.

Міністер заграничних справ, Мілюков, віднїс ся з просьбою до правительств Анґлії і Франції, щоби вони не задержували російських революціонерів, але щоби пустили всїх без ріжниці, до якої партії вони належать.

КАНАДІЙСЬКІ ВІСТИ.

Українські студенти в рільничій школї.

В манїтобській рільничій академії побирає тепер науку кілька Українців. Недавно оголошений дирекцією сеї академії звіт іспитів говорить, що слїдуючі Українцї перейшли іспит з добрим успіхом:

К. Продан, Т. Боднар і Ю. Драґан. (Перший рік науки).

А. Скоробогач. (Другий рік науки).

Відрадний се факт, що Українцї кидають ся й на се, так важне для нашого народу поле.

Шевченківський вечерок в Едмонтонї.

Австрійські та російські Українцї відсьвяткували в Едмонтонї (Альберта) память великого українського поета, Тараса Шевченка.

Театральна саля була переповнена. Співи і музика під управою п. М. Шатульського випали знаменито. При кінци концерту забрав слово п. Шикалюк і пояснив публиці значінє російської революції. Присутні з одушевленем привитали свобідну Росію. Одноголосно ухвалено вислати привітну телеґраму великим борцям за свободу в Росії. — І. Соколов.

Боротьба французьких послів в онтерійськім парляменті за двомовні школи.

Мимо того, що онтерійський парлямент відкинув проект двомовних шкіл (англійсько-французьких), пять французьких послів не перестають домагати ся ухваленя того проекту. При кождій нагоді вони непокоять правительство, заявляючи, що не допустять до ніякої ухвали, аж доки парлямент не згодить ся на двомовні школи.

Г. Боднара увільнено.

Г. Боднар, український фармер з Бірде Гіл, Ман., якого власти арештували за непідписане реґістраційної картки, вже увільнений. Увільнене зарядив телеграфічно ґенерал Оттер.

СТАРОКРАЄВІ ВІСТИ.

Знищені церкви і костели в Галичинї.

Наслїдком війни в Галичинї понищено богато церков і костелів. Статистика знищеня представляєть ся меньше-більше так:

Повіт Перемишль:

Частинне знищене костелів в Косеничах і в Журавици.

Повіт Ярослав:

Найбільші знищеня видно над Сяном і на схід від Сяну. Знищено кільканайцять церков і три костели. Натомісць в західній части повіту, в околицях Порохника, знищень нема цілком. Знищено церкви в Ніновичах (з 1688 року), в Цетули (1859), в Червоній Воли, в Маковисках (1781), в Сосници (1772), в Грабівци (1846), старі церкви в Гарбарах під Ярославом і в Ляшках коло Радимна. З мурованих церков знищено церкву в Сьвятім (1906) і у Вітлині (1826). Знищено мури і стіни оставших церков в Сурохові, Радимні і у Вязівници. — Костели знищено у Сіняві (костел Йосифа II.), у Вязівници (1890), деревляний костел в Радаві (1594). Ушкоджено костел Домініканів в Ярославі.

Повіт Мостиска:

Ушкоджено кілька церков у полудневій части повіту, коло Гусакова і Крукинич. В новій мурованій церкві в Пакости розбито одну копулу. В північній части повіту спалила ся красна деревляна церква в Старяві (1831), а в східній части повіту спалила ся деревляна церква в Никлоничах (1648).

Повіт Дрогобич:

В північній части повіту, на багнах, в околици Railway Мединич, виряджено страшні знищеня. Богато церков ушкоджено, а знищено лише дві: в Грушовій (1902) і в Опарах, красна мурована церква з 1830 року. Ушкоджено кальвінський костел в німецькій кольонії Йозефсберґ.

Повіт Стрий:

Спалила ся лише одна церква в Завадові.

Повіт Сколе:

Церкви скільського повіту відзначають ся специяльно гарною і оригінальною архитектурою. Мають звичайно по три вежі. Більша їх часть задержала ся недіткненою. Спалила ся лише церква в Журани і Климци (підчас відвороту в падолисті 1914 р.), а підчас битви у Звинині в цьвітни 1915 року спалила ся велика церква в Козовій. Богато потерпіла також гарна церква в Тарнавці коло Лавочного.

Повіт Жидачів:

Сей повіт потерпів пропорціонально небогато. Ушкоджено деревляну церкву в Млинисках (1738) і нову церкву в Старім Селї коло Журавна, котру подіравлено шрапнелями і обрабовано. Вкінци ушкоджено нову муровану церкву в Володимирцях (1910). Ушкоджений частинно старий костел в Жидачеві.

НОВИНКИ.

Нова політична партія в Росії.

В Росії зорґанізовано нову політичну партію — „Републикасько-демократичну", яка домагаєть ся федеративної републики.

До сеї партії належать правдоподібно й Українці, які на своїм конґресї в Киеві заявили ся за федеративною републикою.

Соціялїстичні партії чужих народів Росії єднають ся.

Соціялїстичні партії меньших і більших (крім московської) національностий Росії рішили злучити ся в одну орґанізацію, яка бороласб ся за права меньших національностий Росії. Ся орґанізація буде незадовго видавати свою власну часопись.

Російська комісія для Польщі відбуває наради.

Комісія, назначена російською думою для полагодженя справи Польщі і для установленя її независимости, розпочала вже свої наради в зимовій палатї в Петроґрадї. Наради розпочав премієр кн. Львов, витаючи Польщу і Росію на дорозї нових братерських взаємин.

В Швайцарії аґітують за німецькою републикою.

В Швайцарії розпочав ся сильний рух, аби теперішну Німеччину перетворити в републиканську державу. Пропаґанду в тім напрямі ведуть таки самі Німці.

Др. Розе Маєр, бувший редактор берлїнської часописи „Морґен Пост", попирає швайцарських пропаґандистів, які тепер почали видавати часопись „Фрає Цайтунґ".

Любовний лист цариці до Распутіна.

Часопись „Утро Россіи" поміщує тепер скандальні ревеляції про любовні зносини бувшої російської цариці із замордованим в грудни монахом Распутіном. Один такий лист, який заслугує на увагу, звучить:

Що за щастє, що Ти прибув відвідати нас. Як я можу Тобі дякувати за всьо, чим Ти є для мене! Схилити свою голову на Твоє рамя, не говорити нічого, а лише чути задоволене спокою і забутя — що за небесне щастє... Дякую Тобі за уділене менї того. Прости менї за всї неточности. Хочу бути доброю, хочу бути правдивою християнкою, але то так тяжко! Як же трудною справою є поконати свої злі привички! Але Ти менї допоможеш. Ти мене не опустиш, бо я хора і кохаю Тебе і маю лише довірє до Тебе одного й одинокого...

СЛІДУЮЧІ УКРАЇНЦІ ПОЛОНЕНІ В ІТАЛІЇ ПОШУКУЮТЬ ЧЕРЕЗ НАШЕ БЮРО СВОЇХ КРЕВНИХ І КРАЯНІВ, ПЕРЕБУВАЮЧИХ В АМЕРИЦІ.

49) Олїйник Іван пошукує свого батька Пилипа.
50) Стасюк Василь пошукує свого сусїду Николу Чофуся зі Старунї, пов. Богородчани.
51) Чайківський Йосиф пошукує свого батька Блажея.
52) Макар Прокіп пошукує свого брата Николу з Ґриґорова, пов. Рогатин.
53) Шеника Василь пошукує Івана Ґельбича з Мармарош (Угри).
54) Демнїв Василь с. Лукача пошукує свого шваґра Андрія Стасюка і кревних Василя Мельника с. Дмитра, Федя Плеканюка с. Йосифа, Яцка Антошків с. Петра, Корнеля Мельника с. Дмитра, всїх з села Садки, пов. Заліщики.
55) Гасїй Владек пошукує свого шваґра Петра Клюбу зі Скоморох, пов. Рогатин.
56) Федик Іван пошукує Петрика Мигаля, Ігната Петрицького, Івана Ревт, Ілька Ревт, Микулу Ігнатка, Стефана Калина, Митра Біляка, Микулу Головка, Ілька Поповича, Стефана Кавка, Василя Ваць, Микулу Багуряка і Микулу Плешинець з Марморош (Угри).
57) Леньковський Петро пошукує сестри Оришки з Романова, пов. Бібрка.
58) Уруський Винкентій пошукує вуйка Блажея Паскевича з Виснївчука, пов. Підгайці.
59) Павлюк Матвій пошукує свого брата Микиту з Швершковець, пов. Заліщики.
60) Чічак Дмитро пошукує свого брата Петра з Небилова, пов. Калуш.
61) Стефанович Андрій пошукує свого брата Ілька з Новосілки, пов. Підгайці.
62) Бойчак Мирон пошукує Гринька Мотурняка сина Петра з Поручин, пов. Бережани.
63) Хома Никола пошукує Андрія Міколея з Хоцеміра, пов. Товмач.
64) Сивульський Дмитро пошукує брата Николу з Бурканова, пов. Підгайці.
65) Верцюх Дмитро пошукує Андрія Кренціґлова з Лїтятина, пов. Підгайці.
66) Сивульський Дмитро пошукує сестри Явдохи Сивульської з Бурканова, пов. Підгайці.
67) Бойко Михайло пошукує Олексу Лелюха з Підгородищ, пов. Бібрка.
68) Януш Дионизій пошукує брата Демяна.
69) Стахур Михайло пошукує Данила Стахур з Запитова, пов. Львів.
70) Ферендович Стефан пошукує Йоана Ярошевського з Глухівця, пов. Львів.
71) Рубас Гринько пошукує брата Івана з Кудобинець, пов. Зборів.
72) Седїло Кость пошукує Анни Седїло з Розворян, пов. Перемишляни.
73) Якимець Олекса пошукує тети Теклї Березюк з Богатковець, пов. Підгайці.
74) Бойко Никола пошукує брата Василя з Обер-Шероуц, Буковина.
75) Майчук Данило пошукує сестри Варвари Ковальської з Потутор, пов. Бережани.
76) Банка Юра пошукує Гриця Банка.
77) Микуш Александер пошукує Гната Палазій з Ланїв, пов. Бібрка.
78) Юрчишин Гринько пошукує братів Гринька Скамінськоо і Івана Димчія з Голгоч, пов. Підгайці.
79) Савчин Дмитро пошукує Федора Савчина і Николу Челеніса зі Старих Богородчан.
80) Лютий Василь пошукує Юрка Мисака, Михайла Мисака і Івана Ґупала з Батятич, пов. Жовква.
81) Баран Гаврило пошукує брата Михайла з Блотнї, пов. Перемишляни.
82) Горбачевський Іван пошукує вуйка Дмитра Курила з Куликова.
83) Чопек Николай пошукує Стефана Попович з Шубранець, Буковина.
84) Глэдиш Стефан пошукує сестри Теклї з Розворян, пов. Перемишляни.
85) Кравець Ілько пошукує Тому Маркева з Калуйова, пов. Львів.
86) Музика Павло пошукує Василя Вальчишина з Семиковець, пов. Підгайці.
87) Білокиста Самуїл пошукує Ґеорґія Фруєскул з Становець висших, Буковина.
88) Прус Никола пошукує Стефана Бойко з Бобровників і Антона Пятковського і Михайла Бурака з Нисколиз, пов. Бучач.
89) Кривенький Андрій пошукує Юрка Черемшинського з Жизномира, пов. Бучач.
90) Худа Михайло пошукує сестри Анни з Золотник, опв. Підгайці.
91) Фаріон Ізидор пошукує сестри Гелєни з Буркакова, пов. Підгайці.
92) Майчук Данило пошукує вуйка Николу Огнистого з Потутор.
93) Стачко Михайло пошукує Додоша Зуґаєвича з Серафинець, пов. Городенка.
94) Палійчук Василь пошукує Стефана Палійчука з Килихова, пов. Снятин.
95) Гайда Войтко пошукує шваґра Василя Ключкевича з Шибалина, пов. Бережани.
96) Шешуран Михайло пошукує брата Василя з Пшеничник, пов. Товмач.
97) Швачук Луць пошукує шваґра Олексу Пугача з Золотник, пов. Підгайці.
98 Щупляк Михайло пошукує Павла Стецика і Стефана Щупляка.
99) Підлужний Дмитро пошукує Николу Слобозен з Обелнич, пов. Рогатин.
100) Журавець Гринько пошукує Михайла Коника з Семиковець, пов. Підгайці.
101) Прокіп Максим пошукує Дмитра Бойко з Будилова, пов. Бережани.
102) Янїґа Ілько пошукує Катерини Шпільман з Білковець, пов. Зборів.
103) Проців Никола пошукує вуйка Василя Проців з Курович, пов. Перемишляни.

По адреси полонених і по близші інформації що до висилки грошевої помочи для них, належить писати на адресу:

AMERICAN UKRAINIAN EXCHANGE,
520 E. 6th Street, New York, N. Y.

Антін Чехов.

В ЯРУ.

(Дальше).

II.

Старий син Анісім приїзджав до дому дуже рідко, тільки на великі сьвята, але зате присилав через земляків гостинці й листи, писані якоюсь чужою рукою, дуже гарно, все на великім аркуши паперу, в формі просьби. Листи були повні таких виразів, яких Анісім не уживав нїколи в бесїдї: „Дорогі татуню й мамуню, посилаю вам фунт цьвітового чаю для заспокоєня ваших фізичних потреб".

На долині в кождім листі було надрапано, наче зіпсованим пером: „Анісім Цибукін" *і під сим знов тимсамим прекрасним письмом:* „Аґент".

Листи читано на голос по кілька разів, і старий розчулений, червоний від зворушеня, говорив:

— Ось не схотів бути дома, пійшов на ученого. Щож, нехай! Хто до чого призначений.

Якось раз перед сиропустним тижнем пійшов був сильний дощ зі снігом; старий і Варвара приступили до вікна, аби подивитись, аж глянь — Анісім їде саньми зі стації. Його зовсім не сподївали ся. Він увійшов до хати неспокійний і чимсь занепокоєний і таким був і опісля цілий час; і поводив ся він якось надто свобідно. Не спішив ся відїздити і виглядало так, наче він стратив службу. Варвара тїшилась з його приїзду; вона споглядала на нього якось лукаво, зітхала й крутила головою.

— Якже се таке, батеньки? — говорила вона. — Ох-тех-те, парубкови вже на двайцять осьмий рочок пійшло, а він все не жонатим гуляє, ох-тех-те... З другої кімнати її тиха рівна бесїда звучала так: ох-тех-те. Вона почала перешептуватись зі старим і з Аксінією, і на їх лицях показав ся також вираз лукавства, таємничости, як у конспіраторів.

Рішили оженити Анісіма.

— Ох-тех-те!... Молодшого брата давно оженили, — говорила Варвара — а ти все без пари, наче когут на торзї. — По якому се! Ох-тех-те, ожениш ся, Бог дасть, а там як схочеш поїдеш на службу, а жінка лишить ся дома помагати. Без порядку живеш, парубче, і всі порядки, бачу, позабував. Ох-тех-те, гріх тільки з вами міськими.

Коли Цибукіни женили ся, то для них, як для богатих, вибирали що найкрасших дївчат. І для Анісіма вишукали також гарну. Поверховність його була нецікава й незамітна; слабкий і нездоровий та малого зросту він мав товсті і пухкі щоки наче надуті; очи не мигали, а погляд їх був острий, борода руда й рідонька і задумавшись він тягом брав її до губи й кусав; до того ще він часто запивав ся і се було видно по його лици й по ході. Але коли його повідомили, що для нього вже найшли дївчину, дуже гарну, то він сказав:

— Ну, та й я також не одноокий. В нашім роді Цибукіних всі гарні.

Під самим містом було село Торгуєво. Одна половина його недавно прилучена до міста, друга лишилась селом. В першій у своїм домику жила вдова; вона мала сестру, цілком бідну, що ходила на зарібки на дни, а тота-сестра мала доньку Ліпу, дївчину, що ходила також на роботу. Про красу Ліпи вже говорили в Торгуєві, і тільки бентежила всїх її страшна біда; говорили так, що який там немолодий вдовець оженить ся з нею, не уважаючи на біду, або возьме її до себе „так", а попри неї й мати буде сита. Варвара довідалась про Ліпу від свах і поїхала до Торгуєва.

Опісля у тїтки урядили обзорини, як належить ся, з перекускою і з вином, і Ліпа була в новій рожевій суконцї, ушитій нароком задля обзорин, і червоненька стяжечка, наче поломінь, сьвітилась в її волосю. Вона була худенька, слабка, бліда, з тонкими, делікатними рисами лиця, смуглява від роботи на дворі, очи глядїли по дитячому — з довірєм і з цікавостю.

Вона була молода, ще дївчинка, але вінчати вже можна було, бо літа мала. Вона справдї була гарна, і тільки одно могло в ній неподобатись, се — її великі як у мущини руки, що тепер безчинно висїли, як двоє великих кліщів.

— Нема посагу — і ми без уваги на те, — говорив старий до тїтки; — для нашого сина Стефана ми взяли також з бідної сїмі, а тепер нахвалитись не можемо. Чи в інтересї нашім чи дома — золоті руки.

Ліпа стояла коло дверий і наче хотїла сказати: „робіть зі мною що хочете, я вам вірю", а її мати Прасковія, зарібниця, ховалась в кухни й замирала від страху. Колись раз, ще як вона була молода, один купець, у котрого вона мила підлоги, розсердившись, почав тупати на неї ногами, вона сильно налякалась, обімліла зі страху і на цілий вік лишив ся їй страх в душі. А від страху все тряслись руки й ноги, тряслись щоки. Сидячи в кухни, вона старала ся підслухати про що говорять гостї і все хрестила ся, притискаючи пальцї до чола й споглядаючи на образ. Анісім злегка пяний, відчинив двері до кухні й говорив поуфало:

— Чомуж ви тут сидите, мамуню дорогоцїнна? Нам без вас скучно.

А Прасковія настрашена, притискаючи руки до своїх худих грудий, відповіла:

— Що се ви, змилуйтесь... Дуже вам раді.

Після обзорин назначили день весїля. Пізнійше у себе дома Анісім все ходив по кімнатах і посвистував, або знов, згадавши раптом про щось, задумав ся і дивив ся в землю нерухомо, проникливо наче хотів оком проглянути глубоко в землю. Він не показував ані вдоволеня з того, що женить ся вже незадовго, зараз по провідній недїли, анї охоти побачити наречену, а тільки посвистував. І було замітно, що він женить ся тільки тому, що того хоче батько й мачоха й тому, що на селї вже такий звичай; син женить ся на те, аби дома була робітниця.

Відїзджаючи, він спішив ся й поводив ся взагалі не так, як бувало, давнїйше, коли приїздив, — був якось особливо свобідний і говорив не те, що потрібно.

(Дальше буде).

СТОРІНКА „ПРОСЬВІТНОЇ КОМІСІЇ“ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

Др. ІВАН РАКОВСЬКИЙ. 9

ПРО ЗЕМЛЮ, СОНЦЕ І ЗВІЗДИ

(ПОПУЛЯРНА АСТРОНОМІЯ).

—0—

VI.

ПРО ЗВІЗДИ.

1. Що видно зразу на зоряному небі?

Нема на сьвіті нічо гарнійшого, як погідна, зоряна ніч. Ціле небо засипуеть ся яскравими, безчисленними зірками, що мов зачаровані жемчуги блистять ся ясним сьвітлом, а так милим і лагідним, що невтомлене наше око любуеть ся їх видом, а розмріяна душа блукає по тих безмежних всесьвітних просторах, корячись перед величю і красою природи.

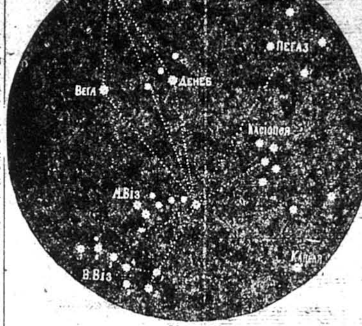
Ся безліч зірок на погідному, нічному небі зразу так нас очаровуе, що на перший погляд ми не бачимо між ними ніякого порядку ні правильного укладу. Але оглядаючи часто зоряне небо ми швидко переконуемо ся, що кромі кількох звізд, що тягом зміняють своє місце на небі, вся безліч прочих звізд усе стоїть на тім самім місци на небі, немов пригвожджені до небесного склепіня. Тоті нечисленні звізди, що зміняють своє місце на небі, се звісні нам вже планети нашого сонця, про які ми вже говорили попереду; всїж прочі звізди, що стоять недвижимо на небеснім зводі, називаємо постійними звіздами і про них власне тепер бажаємо розказати дещо більше..

Перша річ, яку мусимо зауважати, коли придивляємо ся пильно і часто постійним звіздам є те, що не всі звізди однаково великі і однаково ясні. Як тільки ясне сонце зайде і сховаеть ся під західним овидом, так зараз на небі показуеть ся кілька зірок найяснійших і найбільших і їх називаемо звіздами першої величини. За кілька хвилин, коли починае темніти, виступають зірки меньші, другої величини, дальше єще меньші третої і четвертої а опісля пятої і шестої величини, а в кінци, коли зовсім стемніє, виступае єще довга мрачна смуга, що простягаеть ся поперек цілого неба і зоветь ся Молочною Дорогою, або Чумацьким Шляхом. Побільшаючими далековидами можна бачити далеко меньші зірки, а то від семої до шіснайцятої величини, а всіх їх начислюють до сто міліонів. Але й на тім єще не конець; безліч звізд ми не бачимо навіть і побільшаючими склами, через те, що вони так далеко, що від них до нас сьвітло не доходить.

По правді звізд на небі тілько, скілько піску у морі, і колиб ми могли їх всіх бачити, не стало би на небеснім зводі ні одного свобідного місця не занятого звіздою, а ціле небо у ночи палало би одноцільним лагідним огнем!

2. Дещо про звіздяні громади.

Приглядаючись єще пильнійше тим усім постійним звіздам бачимо, що вони згуртовані у більші або меньші громади. Се вже зауважали люди від давна, та понадавали тим громадам ріжні назви. Ми почнемо від громади усім нам найбільше звісної, а то від Великого Воза. Великий Віз складаеть ся з сімох ясних звізд, з яких чотири уложені мов колеса у воза, а три другі виступають рядом на перед немов зломаний дишель. Коли ті дві звізди, що представляють задні колеса Великого Воза означені у нас числами 1 і 2, сполучимо в думці чертою і тоту черту продовжимо єще чотири рази дальше як віддалене обох тих звізд, то подибаемо найяснійшу звізду громадки званої Малим Возом так звану Бігунову або Полярну звізду (гляди образок 40). Малий віз складаеть ся також з сімох звізд, дуже подібно уложених, як звізди Великого Воза, а звізда Полярна є кінцем його дишля. Тота звізда Полярна лежить власне прямо над бігуном нашої землі, так, що колиб ми вісь нашої землі продовжили ген аж до небозводу, то так продовжена вісь нашої

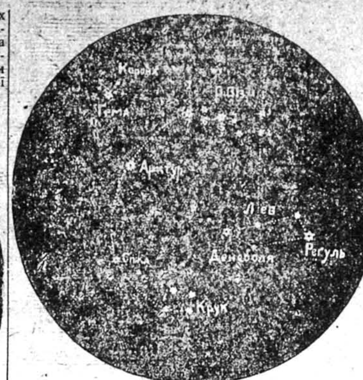
Образок 40.

землі як раз досягла би Полярну звізду. Через те ми кажемо, що вона лежить на бігуні небозводу.

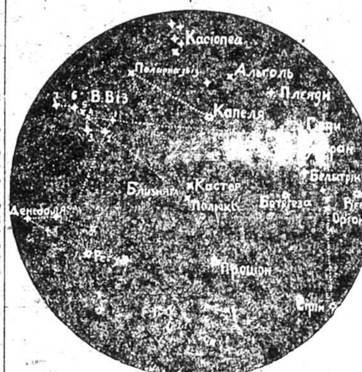
Віднайдім першу звізду дишля Великого Воза, означену в нас числом 5, злучім єї чертою з Полярною звіздою та продовжім сю черту о стількиж само поза Полярну звізду а подибаемо дуже гарну громаду звізд, що зветь ся Борона або Касіопея. Се пять великих звізд, що уложені в виді букви M або латинської букви W (гляди образок 40). Під Касіопеєю лежать громади звізд: Андромеда і Перзей. Поведім від Полярної звізди черточку прямовісну до повисше згаданої черточки, яка злучуе пяту звізду Великого Воза із Касіопеєю, а знайдемо далеко ясну звізду Атаір в громаді Орла. Поміж Аатаіром а Полярною звіздою майже в половині дороги лежить Ліра з ясною Веґою і Лебедь з Денебом. В продовженю черти, що лучить першу і другу звізду Великого Воза із Полярною звіздою, знайдемо громаду Пеґаза з чотирма гарними звіздами (гляди образок 40).

Знаемо, що дишель Великого Воза зломаний; злучуючи зірки того Воза одержимо дуговату черточку, яку доповняючи до півкола перетягаемо через ясні взізди Арктур у громаді Волопаса та Спіка або Колос у громаді Діви. На кінци того півкола лежить громада Крука. Напроти дишля Великого Воза сяє гарна Корона з блискучою Гемою-Жемчугом. На право від Арктура і Спіки маемо гарні чотири ясні звізди в громаді Льва, у якій найяснійшими є Денеболя і Реґуль (гляди образок 41).

На право від Льва стрічаемо Близнята: Кастор і Полюкс, а ще дальше на право велику громаду Бика з ясним Альдебараном і всім нам добре звісною Квочкою або Плеядами. В половині дороги між Альдебараном а Великим Возом знайдемо не меньше ясну Капелю-Козу. Понизше великої громади Бика бачимо

Образок 41.

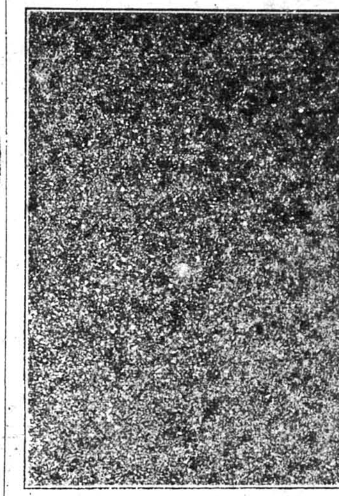
Образок 42.

в зимі славних Косарів або Оріона. На ліво в діл від Косарів сяє найяснійша наша звізда Сирій.

Після наших образків: 40, 41 і 42. дуже легко винайти на небі всі згадані звізди, треба тільки все починати шукати від Великого Воза та кермуватись зазначеними черточками.

Се тільки найяснійші звізди нашого неба та тільки найважнійші звіздяні громади, але варто познакомити ся хоч з тими, бо знаючи добре їх положене можемо все легко розізнати ся посеред того справдішного зоряного моря.

Всесьвітний простір, посеред якого уносить ся наша земля, засіяний скрізь звіздами, проте наша земля окружена тьмою звізд. Наш зір сягае однаково далеко, куди небудь подивимо ся у той безмежний сьвіт, і через те він видаеть ся нам великою порожною кулею, якої поверхня висипана зірками, немов блискучими жемчугами. Очевидно, що нам здаеть ся, що наша земля є в самій середині тої порожної, зорями обсипаної кулі. Ясна також річ, що з тої причини, що ми супроти нашої землї дуже а дуже малесенькі, ми не можемо бачити цілого небесного простору а тільки одну його половину, ту, що над нами, в виді півкулястого склепіня, другу же півкулю небесного простору видно із протилежного місця нашої землї. Оттак маємо два небесні зводи, один північний, над нашою північною півкулею землї, другий полудневий, над противною, полудневою півкулею нашої землї. На тім противнім, полудневім небеснім зводі є не меньше звізд, як на нашім північнім. Розуміеть ся, що вони уложені там в инші громади, яким понадавано инші назви. Колиб ми станули на нашім північнім бігуні землї, то ми бачили би цілий північний небозвід, із полудневого бігука бачили би ми цілий полудневий небозвід, а люди, що жиють на рівнику нашої землї бачать половину небозводу північного а половину полудневого. Але наш край, де ми живемо, далеко від північного бігуна, а ще дальше від рівника, проте ми ніколи не можемо бачити цілого північного небозводу, а за те бачимо все декілька громад, що належать вже до полудневого небозводу, от приміром Косарі і Сирій.

Образок 43. Частиночка Молочної Дороги коло Денеб у громаді Лебедя, враз із мраковинем званим „Америкою" по правій стороні з краю.

На границї північного і полудневого небозводу лежить в рівних майже відступах дванайцять звіздяних громад, які тягнуть ся довкола безпреривним рядом так, що послідня стрічаєть ся із першою. Тоті громади поназивано по найбільшій части іменами ріжних звірят і тому звісні вони під назвою Небесного Звіринця. Починаєть ся він громадою Барана, що лежить на право від Бика, а за Биком на ліво дальше йдуть Близнята, Рак, Лев, Діва, Вага, Скорпій, Стрілець, Козоріг, Водолій а вкінци Риби, що лежать вже на право від громади Барана. Отсе були би найважнійші громади звізд, та ми не можемо покинути нашого звіздяного неба, не згадавши еще про Молочну або Чумацьку Дорогу. Тягнеть ся вона широким мрачним поясом в поперек обох небозводів і як показуєть ся з розслїдів далековидними склами, є нічим иншим як тільки тьмою безмежних звізд. Ми бачимо тільки половину Чумацької Дороги, друга єї половина тягнеть ся в поперек полудневого небозводу.

3. Чому звізди кружать по небі?

Придивляючись пильно і часто звіздяним громадам бачимо еще, що хоч анї поодинокі зірки не рушають ся із своїх місць, анї звіздяні громади не пересувають ся між собою, то всеж таки всї вони разом сунуть ся без упину рівномірно від лївої сторони до правої. Виглядає се так, як колиб весь небозвід із прикріпленими до нього всїми зірками обертав ся в ту сторону довкола нашої землї. Але ми вже з попереднього знаємо, яка причина сего явища. В дійсности нема ніякого небесного склепіня, на якім булиб прикожджені зірки, немов золоті цьвяхи на склепленій стелї, а постійні звізди стоять неповорушно серед безмежного всесьвітного простору. То не звізди пливуть із сходу на захід а наша земля крутить ся довкола своєї оси в сторону противну. Друга ірч, яку тут мусимо еще завважати дивлячись на звізди все о тій самій годинї, є та, що нам здаєть ся, немовби звіздяні громади, пересуваючись по небозводі, приходили що ночі швидше на свої місця. По році о тій порі всї звізди знов є на своїх місцях і приспішуване починаєть ся на ново. Знаємо вже також із попереднього, що се дїєть ся наслідком кружeня землї довкола сонця. Наша земля кружить довкола сонця і через те зміняє все своє положенє у всесьвітнім просторі, та що ночі наставляєть ся супроти иншої громади звізд. Оттак той рух постійних звізд, який ми бачимо, є тільки злудою, що повстає наслідком рухів нашої землї.

4. Як далеко до звізд від нашої землї?

Ми вже знаємо, що в дійсности нема ніякого небесного зводу. Довкола нашої землї є безграничний всесьвітний простір а в ньому розкинена тьма зірок, що ріжно віддалені від нашої землї. Також ті звізди, які ми збираємо в одну громаду, не уложені справдї побіч себе так, як нам здаєть ся. В кождій звіздяній громадї також одні звізди меньше а другі більше віддалені від нашої землї, а се, що вони творять немов одну громаду, то річ зовсїм припадкова, бо залежить тільки від того, що ми ті звізди бачимо близько себе на небі. Тай оцінюванє величини звізд після їх ясности також неправдиве. Не треба думати, що яснїйші звізди є по правдї більші а дрібнїйші є дійсно меньші. Поміж звіздами є справдї одні меньші другі більші, одні сьвітять сильнїйше другі слабше; але ясна річ, що навіть дуже велика і дуже ясна звізда видасть ся нам маленькою і слабо сьвітячою, коли вона від нас дуже далеко віддалена; на відворот мала звізда з слабим сьвітлом може видати ся нам великою і яскравою, коли тільки буде близько нашої землї. Астрономи мають зовсїм инші способи, якими вимірюють віддаленє звізд і переконали ся, що до всїх звізд від нас страшенно далеко.

Знаємо добре, що наше сонце віддалене від нас на двайцять мілїонів миль, або сто пятьдесять мілїонів кільометрів і нам всїм здаєть ся, що від нас до сонця дуже далеко. Алеж найблизша постійна звізда (Альфа в громадї Кентавра) віддалена від нас майже триста тисяч равів дальше як сонце. А щож говорити про инші звізди, які значно більше від нас віддалені! Коли ми се віддаленє звізд обчислимо в милях або кільометрах, то виходять так великі числа, що звичайним людям в голові від них морочить ся, а уживати їх невигідно. Ми уживаємо иншого способу, щоби вигіднїйше представити віддаленє звізд, а то скорости сьвітла. Сьвітло жене в незвичайною скорістю, бо перебігає в однїй секундї сорок тисяч миль або триста тисяч кільометрів, значить, в протягу одного року перебігає сьвітло майже десять білїонів кільометрів. Оттак міряючи віддаленє звізди питаємо ся все, кілько літ потрібувало би сьвітло, щоби від тої звізди дістати ся до нас. Тодї виходять нам досить незначні числа, з яких дуже легко обчислити дійсне віддаленє звізд в кільометрах а то множачи їх через десять білїонів. В той спосіб обчислено приміром, що згадана найблизша звізда Альфа в Кентаврі віддалена від нас чотири і пів років сьвітла, значить, що сьвітло потребує чотири і пів літ, щоби дістати ся до нас від тої звізди; найяснїйша звізда Сирій віддалена від нас на девять років сьвітла, звізда Полярна на сорок шість, Арктур на сто двайцять пять, а инші на кілька соток або тисячі років сьвітла. Аж в голові морочить ся, коли подумаємо про такі віддаленя, особливо коли пригадаємо собі, що від нашого сонця сьвітло приходить до нас за вісїм мінут. Справдї безмежний сей наш сьвіт!

5. Що таке звізди?

Знаємо вже, що навіть до найблизших звізд від нас дуже а дуже далеко, а щож доперва говорити про ті найдальші, що творять Чумацьку Дорогу, а від яких сьвітло доходить до нас за тисяч або і кілька тисяч літ. Се такі страшенні віддаленя, що ніяким далековидом не можна на звіздах нічого доглянути. Оттут ученим стає в пригодї спектроскоп; тим мистецьким приладом розслїджують вчені сьвітло звізд та довідують ся, що таке звізди, та що на них творить ся. На основі тих досьвідів знаємо тепер вже напевно, що звізди се такі небесні тіла як наше сонце — се такі самі сонця як наше, ба по найбільшій части далеко більші і величавійші. Маленькими сьвітячими точками видають ся вони нам тому, що вони від нас незвичайно далеко. Та не у всїх звізд однакова будова. Одні звізди, от приміром Сирій, сьвітять ясним, білим сьвітлом, се велитенські могутні кулї ґазів, то є пар, розжарених до білого жару. Инші звізди сьвітять жовтим сьвітлом, от як Арктур, Капеля і Альдебаран; вони мають зовсїм таку саму будову, як наше сонце, значить се густаво плинні кулї, покриті рівнож жаркими парами, та все те значно холоднїйше, а густавоплинне ядро, значно більше від окружаючих пар. Наше сонце є також жовтою звіздою. Є ще третий рід звізд, а то такі, що сьвітять червоним сьвітлом, як перша звізда Косарів так звана Бетеґеза. Се більш або меньше цїпкі і тверді кулї, облиті розжареними до червоности плинними масами, лявами, та окружені дуже незначною верствою горячих неметалевих пар. Вкінци найновійші досліди переконують нас, що є еще не меньше багато звізд зовсїм темних, несьвітячих так, що ми про них тільки случайно можемо довідати ся. Се цїпкі, холоднаві або і зовсїм зимні кулї, збудовані так як наша земля, або другі планети нашого сонця. Звізди не сьвітять все однаковим сьвітлом. Хочби вони були і не знати як горячими та великими кулями, то всеж таки вони стоять посеред цїлком зимного всесьвітного простору, кругом них цїлком зимно, а через те вони й остигають. Навіть найгорячійші звізди, що сьвітять ярким білим сьвітлом, поволи остигають, а через те, горячі пари, з яких вони утворені густнуть, і білі звізди звільна перемінюють ся у жовті. Жовті звізди остигають дальше і звільна перемінюють ся у червоні, значить, починають цїпенїти, такі червоні звізди остигають дальше і темнїють а вкінци гаснуть та стають твердими холодними кулями, які остигають дальше доти, доки зовсїм не остигнуть. Так дїєть ся з усїма звіздами.

6. Нові звізди.

Усе на сьвітї має свій конець. Оттак і наші чарівні зіроньки поволи остигають і гаснуть. Та ми не потребуємо обавляти ся, що вони швидко всї погаснуть і ми вже не довго будемо ними любовати ся, бо остиганє звізд тріває мілїон мілїонів літ так, що чоловік у своїм коротесенькім житю не може навіть сего заузажати. За те ми можемо бути нераз сьвідками зовсїм противних прояв. Буває часом, що на небі появляєть ся нараз ясна звізда там, де єї зовсїм не було! Се справдїшні нові звізди, а повстають вони в той спосіб, що дві звізди, часом вже зовсїм темні і остиглі, перебігаючи всесьвітним простором, стрічають ся із собою, та ударяючи о себе так сильно розгрівають ся, що в одну мить усе, навіть найтвердше камінє, розжаруєть ся і замінюєть ся в пару; через те творить ся нова куля розжарених, горячих пар — нова звізда. Від коли вчені звернули пильнїйшу увагу на зоряне небо, переконали ся, що отсї нові звізди повстають дуже часто, бо майже що кілька літ, а появляють ся вони як раз в околицях Чумацької Дороги, значить там де звізд найбільше.

Оттак із остиглих вже звізд повстають нові: із завмираючих небесних тїл родить ся нове житє, що трівати ме знова мілїони мілїонів літ!

(Дальше буде).

ГІҐІЄНІЧНІ ПОРАДИ.

—0—

Загальні правила охорони перед сухотами.

Сухоти є заразливою недугою і зараженє наступає головно за посередництвом харкотиня хорого. Сухітник, який береже чистоти, не є для окруженя небезпечним. Перед сухотами можна охоронити ся! Вилїченє є можливе!

Пльованє: Ніколи не плювати на підлогу! Не кашляти нікому в лице! На улици плювати до хустки! Дома плювати до сплювачки наповненої водою! Сплювачку треба щодня випорожнити, вимити кипячою водою і знов наповнити сьвіжою!

Біле: Брудну хустину треба переховати в водї і по можности як найскорше виварити. Уживанє білє і постіль хорого завинути треба в мокре полотно, переховати окремо під замком а опісля виварити окремо від иншого біля.

Замітанє: Ніколи не замітати на сухо: Порох може мати в собі заразливі туберкулїчні зародні і в наслідок того спричинити сухоти. Підлогу треба скроплювати водою. Щітку обвинути мокрим сукном. Сукно по виметеню виварити в водї. Мешканє удержувати завсїгди в чистости. Меблї обтирати вогкою стиркою.

Провітрюванє: Провітрювати як найчастійше! В зимі і в ночи лишати бодай одно крило в вікнї отверте. Хорого добре вкривати.

Пожива: Корм мусить бути богатий і добрий; мішаний добір страв (мясо, овочі, ярини, леґуміни, хліб, масло, сир, молоко). Не їсти за много нараз.

Алькоголь: Надуживанє алькоголю (вина, пива, горівок, коняку, руму) є небезпечне. Піяки западають завсїгди найлекще на сухоти. Дїтям взагалї ніколи не вільно давати алькоголю.

Молокр: Треба пити лише переварене молоко. Сире молоко небезпечне.

Мите: Щоденно рано натерти цїле тіло грубим, вогким, витисненим простиралом. Опісля сухим простиралом витерти тіло на сухо. Щодня рано виполокати уста і горло. Зуби мити щіточкою. Нїхтї удержувати чисто. Купати ся як найчастійше. Перед їдженем мити руки!

Цїлованє: Не цїлувати дїтий ніколи в уста.

Спанє: Хорі на груди повинні спати в окремім ліжку самі, бо можуть заразити других.

Про мешканє.

Цїль мешканя (хати) є: давати нам охорону перед поганими і нам немилими впливами погоди. Мешканє є тодї **добре,** коли воно має все сьвіжий воздух, много сьвітла, коли є цїлковито сухе і як можна в нїм утримати таку теплоту, яка нам при звичайнім нашім одїню є наймилїйша. В мешканю творимо собі неначе штучний клїмат, що не підпадає так сталим і частим змінам властивим клїматови нашого краю

Таке **повинно** бути наше мешканє, але чи воно справдї все таким є? На жаль ні! Дуже много наших сільських хат, маломістечкових мешкань, та мешкань великоміських по офіцинах і сутеринах не відповідають і в части сим вимогам.

Такі мешканя є рішучо **злі,** вони бувають за холодні або за душні і темні без сонїчного сьвітла, не даючі ся добре провітрити, переповнені поганим людським та звіриним сопухом. В таких мешканях є стан здоровля людий лихий, дїти виглядають блїдо і нужденно, хорують на блїдницю, а часто западають на **шкрофульозу** (золзи), що є лише відміною туберкульози, і на **анґлійську недугу,** кривуху (рахітіс, мягкі кости).

І старші люди, замешкаючі таке мешканє, мають вигляд блїдий і зівялий, та часто западають на гостець (ревматизм), нежит віддихових доріг, а особливо часто лучає ся у них чахотка (сухоти).

Дуже много впливає також мешканє на **настрій** у людий. Зівсно, що як дни мрачні, які невеселі та тужні думки вони на нас насувають, а скілько прикрійшим є перебувати постійно в темнім вогкім мешканю, що радше подібне до тюрми як до людського прибутку. Кілько то може укoвано злочинних плянів в такій понурій норі, а кілько то людий з найбіднїйших суспільних верств спішать радше до шинку, та тут нищать себе на майнї та здоровлю, і падуть морально чим раз низше.

Як їсти овочі?

Яблока чи грушки се добра пожива для людий, але треба їх очистити перед їдою, передовсїм коли їх купимо у перекупок на ярмарку. В поросї, якого звичайно буває богато по містах, є богато заразливих животин, яких ми не годні видїти — такі они маленькі. Ті животини т. зв. бактерії викликують усякі пошестні недуги (тиф, сухоти і т. д.). З порохом осїдають они на овочах а чоловік з'їдає їх. Люди, що займали ся провіренем того, кілько таких бактерій жиє на овочах, обчислили, що на 200 вишнях було до 12 мілїонів бактерій. Один учений купив виноград у перекупки, обмив а воду вприснув морським свинкам під скіру. Обі свинки здохли в місяць по тім на сухоти. Тому усе, коли їмо овочі треба їх очистити; виноград, черницї треба полокати в водї пливучій (бодай 5 хвиль), а яблока чи грушки найперше обтерти чистою шматкою а опісля ополокати в водї.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ҐАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАНЄ ВЕДЕ ДО ПРОСЬВІТИ, А ПРОСЬВІТА —СЕ СИЛА.—ПИШІТЬ ПО ЦІННИК КНИЖОК ДО ДРУКАРНІ „СВОБОДИ", 83 ҐРЕНД Ст., ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ.